

DE STAD

1968—1981

1979—1988

1988—1996

1996—2013

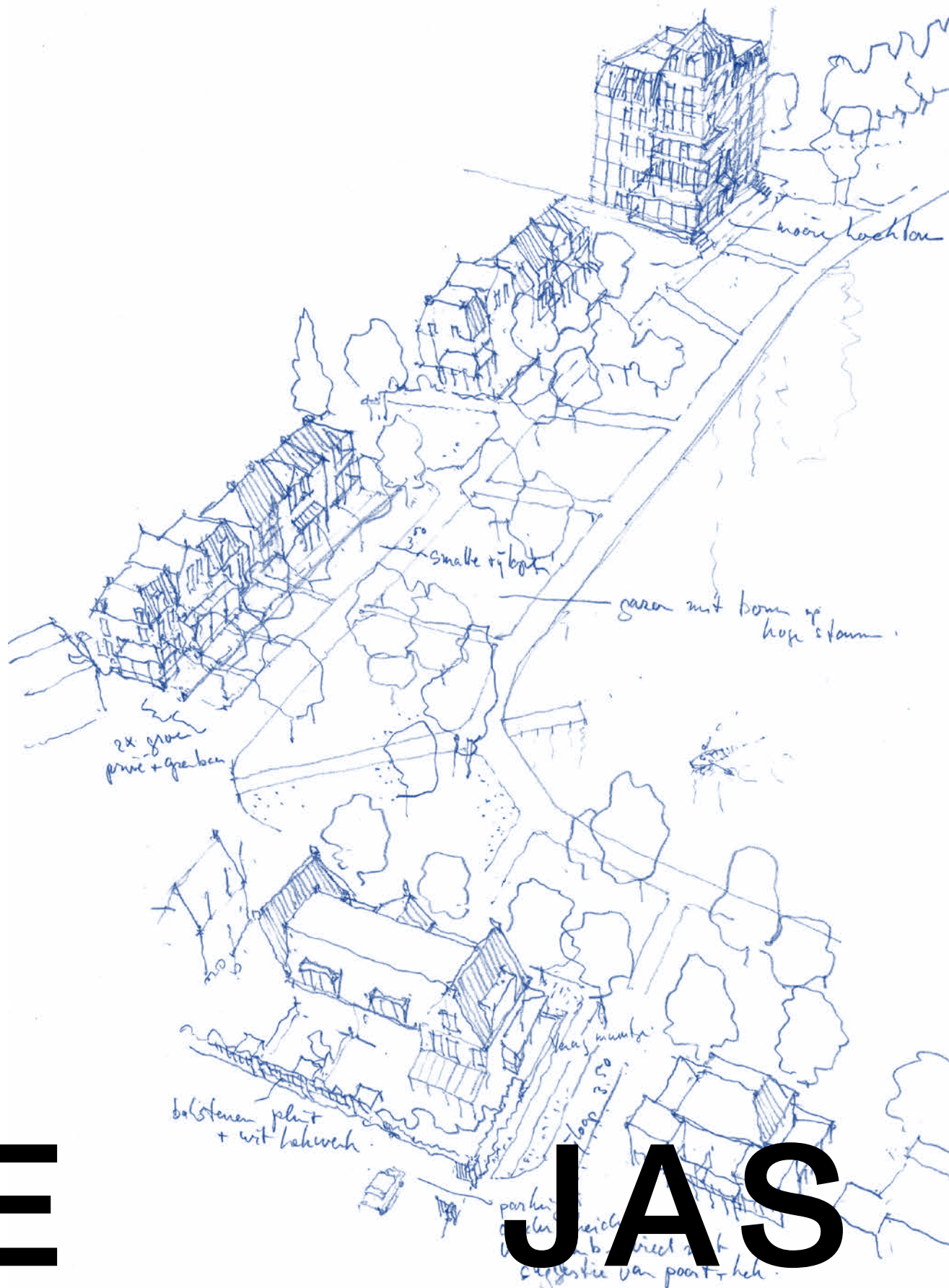
2013—2021

JE

Mijn stedenbouwkundig ontwerpwerk

JAS

Peter Verschuren

22	Opleiding Technische Hogeschool Delft	144	Breda, Teteringen, woningen en golfbaan
		148	Utrecht, Leidsche Rijn, Papendorp
24	Opgave A1: camping met ontvangstgebouwtje	156	Amsterdam, Bos en Lommerplein e.o., markt
26	Vormstudies 1e jaar Bouwkunde		en overbouwing A10
30	Opgave R5, restauratieplan historisch pand, Buitenstad 7, Vianen	158	Amsterdam, Bos en Lommerplein e.o. kantoorgebouw langs A10
32	Handtekenen	160	Den Haag, Buitenplaats Ypenburg, deelplan 17
36	Opmetingen boerderijen in Zuid-Limburg	166	Maassluis, Het Balkon
38	Opgave R7, restauratieplan historisch pand, Oosteinde 173, Delft	172	Middelburg, Mortiere
		176	Middelburg, Mortiere, schetsen structuur woongebied
40	Afstudeerproject: vervangende woningbouw Dapperbuurt, Amsterdam	180	Middelburg, Mortiere, Beeldkwaliteit
		186	Middelburg, Mortiere, Perspectiefbeelden, ook in vogelvlucht
		190	Middelburg, Mortiere, Centrum
44	Dienst Stadsontwikkeling Rotterdam	196	Middelburg, Mortiere, Inrichtingsplannen
		202	Middelburg, Mortiere, Folly, uitkijktoren in park
46	Studie hoogbouw en dichtheid	206	Amsterdam, IJburg, Rieteiland-Oost
48	Groot IJsselmonde, verdichting	208	Enschede, Boddenkamp
50	IJsselmonde, De Jachthaven	212	Den Haag, Kijkduin, Ockenburgh, De Uithof en Lozerlaan
54	Stadsvernieuwing in de wijk Bloemhof, de Oleanderbuurt	214	Veldhoven, Zilverackers, uitbreidingsplan voor Veldhoven-West
56	Stadsvernieuwing in de wijk Bloemhof, De Kiefhoek	216	Veldhoven, Zilverackers, het Masterplan
58	Maquette Witte Dorp	222	Veldhoven, Zilverackers, Oerle-Zuid
60	Afbouw Zuidplein en uitbreiding Ahoy	230	Veldhoven, Zilverackers, Oerle Zuid, Bouwblok De Vrijheid
		232	Veldhoven, Zilverackers, Oerle Zuid, Zorgcluster
		234	Veldhoven, Zilverackers, De Drie Dorpen
62	Dienst SOGZ/REO Den Haag	238	Veldhoven, Zilverackers, Huysackers
		244	Brummen, Eerbeek, Stationsgebied
64	Structuurvisie Den Haag, Nieuw Centrum	246	Nuland, 's-Hertogenbosch, De Pelgrimsche Hoeve
68	Den Haag, meervoudige opdracht Groothandelsmarkterrein	248	Waalre-Noord
		252	Schiedam, Oranjeburgh
70	Nieuw Centrum, winkelcentrum Grote Marktstraat	254	Oude Tonge, Heerenpolder
		260	Ridderkerk, Rijsoord, Terrein De Jong Tours
74	Stedenbouwkundige studie op het thema 'Singelmilieu'	262	Venlo, Tegelen, De Platanenhof
		264	Tholen, Sint Annaland, havengebied
80	De Vinexlocatie Wateringse Veld	270	Eemnes, Zuidpolder
82	De Stedenbouwkundige Visie Wateringse Veld	278	Lansingerland, Westpolder Bolwerk Zuid
94	Wateringse Veld, Parkbuurt Oosteinde	282	Ermelo, Centrum
100	Wateringse Veld, De buurt Lage Veld	286	Delft, Spoorzone
		290	Heiloo, Zuiderloo
		294	Utrecht Leidsche Rijn, Papendorp, noordelijke terreinen
108	Bureau Wissing – Stedebouw en ruimtelijke vormgeving		
110	Wateringse Veld, Eilanden, Vijvers en Zonneveld	296	Fijne Stad – Stedenbouwkundig ontwerp en advies
114	Wateringse Veld, de buurt Eilanden	298	Hartlepool, Engeland, Headland
118	Wateringse Veld, de buurt Vijvers	300	Nijmegen, De Waalsprong, De Grote Boel
120	Wateringse Veld, de buurt Zonneveld	304	Naarden, De BORgronden
128	Wateringse Veld, de buurt Wateringse Binnentuinen	316	IJsselstein, Hoogland, Lage Dijk-Zuid
		320	Middelharnis, De Nieuwe Haven
136	Helmond, Brandevoort	330	Woerden, Geluidsscherf A12
138	Roermond, Herten Maasdorp		

4	Voorwoord
6	Inleiding
	Inleiding
	Dankwoord
	Over schaal en stijl in mijn plannen en de relatie met architectuur
	Waardering voor ‘De Nieuwe Traditie’
	Ontwerpprincipes en -thema’s
	Over het tekenwerk
22	1968—1981
	Mijn opleiding aan de Technische Hogeschool Delft
	Tekeningen opleiding THD met toelichting
44	1979—1988
	Werk bij de Dienst Stadsontwikkeling Rotterdam
	Tekeningen Stadsontwikkeling Rotterdam met toelichting
62	1988—1996
	Werk bij de Dienst SOGZ/REO Den Haag
	Tekeningen Stadsontwikkeling Den Haag met toelichting
108	1996—2013
	Werk bij Bureau Wissing—Stedebouw en ruimtelijke vormgeving
	Tekeningen Bureau Wissing met toelichting
296	2013—2021
	Werk bij mijn eenmansbureau Fijne Stad—Stedenbouwkundig ontwerp en advies
	Tekeningen Bureau Fijne Stad met toelichting
334	Register medewerkers
335	Personenregister

Inleiding

Over schaal en stijl in mijn plannen en de relatie met architectuur

Betoverende beelden

Ook al verliet ik de TH met een ingenieursdiploma in de architectuur en volkshuisvesting, ik werd tijdens de studieperiode wel geraakt door stedenbouwkundige structuren. De eerste ervaring met een foto van de Mont Saint-Michel aan de kust van Normandië en de eerste echte blik daarop bij het naderen van de kust waren beide adembenemend. Ook de structuren van de oude ‘Villae Novae’, ontworpen steden, in Nederland, zoals Buren, Woudrichem, Heusden en Vianen verrasten en boeiden me. De getekende documentaties van architect Robbert Jongepier van de Bastiden van Gascogne inspireerden tot een vakantiebezoek aan die stadjes en ze bleken fascinerend. Een oude tekening van Fragonard van de doorkijk door de cipressenlaan bij de Villa d’Este in Tivoli bij Rome maakte hetzelfde bij me los als eerder de Mont Saint-Michel.

Geometrisch en organisch

Ik herken in deze vormen en ook in mijn latere plannen vaak iets van de kenmerken van een vesting: een duidelijke en dichte rand met uitkijkpunten en met iets van poorten als toegang. Ook is er meestal een ruimte in het centrum met een zeker geometrische of monumentaal karakter waarin ook een opvallend en hoger gebouw ligt. In de randen van het plan komt soms ook zo’n type gebouw voor, liefst bij een toegang tot het gebied. De vormen zijn zowel hiërarchisch geordend als organisch. Het organische wordt georganiseerd door landschappelijke vormen en grenzen in de situatie te onderkennen. Wat recht is blijkt toch niet langs een liniaal gelegd. Alle nederzettingen zijn ook relatief klein, de structuur is te begrijpen, en het organische is verrassend maar leidt nergens tot een labyrint.

Die kenmerken kwamen later vaak terug in mijn plannen voor woongebieden. Zelfs in het grote Wateringse Veld (ca. 8000 woningen) weet ik van de twee centraal gelegen stedelijke buurten Lage Veld en Hoge Veld, en ook van bijna alle kleinere buurten eromheen, dat deze archetypische achtergrond tijdens de planvorming een rol speelden en ook in het eindresultaat aangewezen kunnen worden.

Geschakeerd en intiem

In de Rotterdamse werkomgeving onderhield ik de tijdens mijn studietijd ontwikkelde oriëntatie op moderne architectuur.

Maar ik ontwikkelde een voorkeur voor een schakering in architectuur die zich binnen het moderne uitdrukte in nuances waarbij historie, traditie en classicisme werd toegelaten. Ik voelde me aangetrokken door de architectuur van onder andere J.J.P. (Jacobus Johannes Pieter) Oud, Giancarlo de Carlo, Aldo van Eijck, en Jo Coenen, alle werkend met zich onderscheidende architectuurexpressies binnen een stedenbouw op buurtniveau die zich nooit monolithisch massaal uitdrukte en romantische en soms klassieke of vernaculaire karaktertrekken vertoonde.

Bij bezoeken aan de Kiefhoek van Oud in Rotterdam-Zuid en de Siedlung Frankfurt-Hedderheim van Ernst May en Leberecht Migge in Frankfurt maakte de intieme schaal indruk op me. Binnen de stedenbouw-architectuurcombinaties die me sympathiek waren vormde het werk van Emile Aillaud misschien wel de andere kant van deze genuanceerde schakering, maar ook binnen de grote schaal van veel van zijn projecten werden ruimtes omsloten en werden de gevels met gekleurde tegelcomposities verzacht.

Een enkele keer greep ik naar brutalistische vormen, bijvoorbeeld in de poort bij binnenkomst op het Zuidplein in Rotterdam of later de studie naar een kantorencomplex langs de A10 in Amsterdam. In die situaties vond ik het passen in de aanwezige sfeer en schaal van de omgeving. Andere keren bediende ik me wel van grotere monumentale vormen, maar gaf daarbinnen aanwijzingen om in de architectuur te ‘downscalen’: het prettiger maken van het grote gebaar door

middel van sprongen in de bouwmassa, het toevoegen van accenten of het aantasten van de symmetrie.

Een bekentenis

De samenwerking met Rob Krier in Den Haag deed me kleur bekennen wat mijn affectie voor de traditie in stedenbouw en architectuur betreft.

Het moment was duidelijk: directeur Stadsontwikkeling Peter Jonquièr stapt mijn kamer binnen met de mededeling dat de ontwikkelaar voor het Centrumgebied in Den Haag de postmoderne Luxemburgse architect en stedenbouwer Rob Krier aan wethouder Adri Duivesteijn had voorgesteld als betaalbaarder alternatief voor de Engelsman Norman Foster.

Hij liet dat gepaard gaan met de opmerking ‘dat kan toch niet’!

Waarop ik vroeg ‘waarom niet’?

Ik had als argument dat met Fosters inbreng weliswaar goed aangesloten kon worden op de grootschalige omgeving van het Centraal Station, maar dat Kriers historiserende stratenpatronen gevoeliger zouden kunnen aansluiten op de schaal van de bestaande binnenstad, in een situatie op nog geen vierhonderd meter van het historische Binnenhof. Ik vond dus dat het kon en Peter Jonquièr kon met een positief advies van de dienst bij de wethouder aankomen.

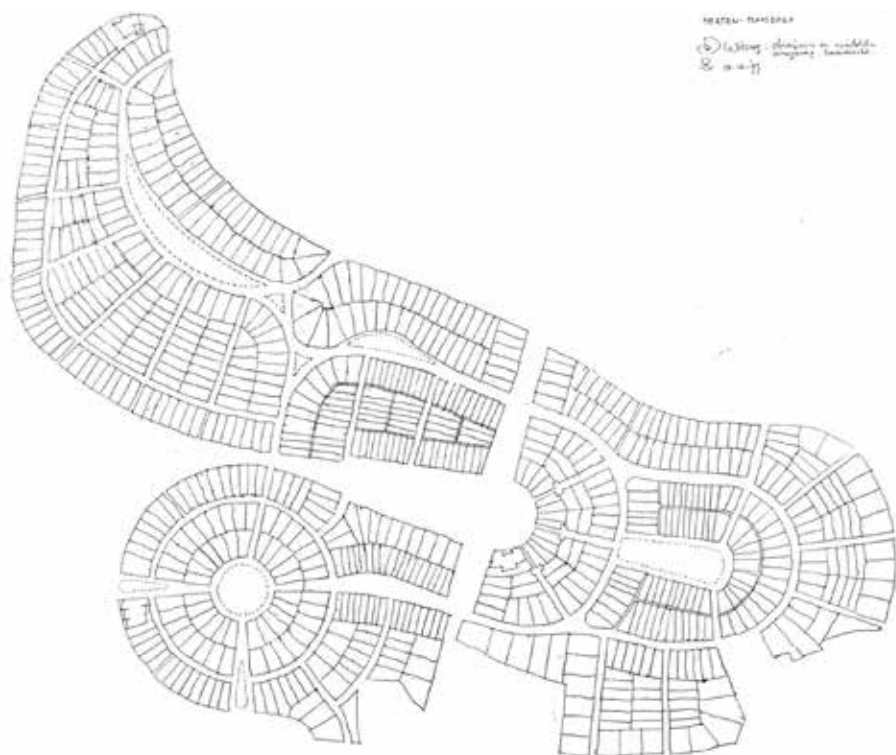
Historiserende en schilderachtige elementen

Vanaf de samenwerking met Rob Krier in het Haagse centrum in 1988 voegde ik minder terughoudend historiserende en schilderachtige elementen in. Ik had er plezier in modern en traditioneel met elkaar te mengen. In een stedenbouwkundig plan laat de schaal van de planvorm de architectuurstijl nog alle vrijheid zonder dat aan typisch stedenbouwkundige randvoorwaarden zoals de vraag naar accenten, zichtlijnen, bouwhoogte en volume getornd hoeft te worden.

Maar wanneer ik na 2000 een sfeerbepaling of beeldkwaliteit voor een opdracht beschreef, bleek ik geleidelijk het moderne binnen de architectuur van de straatwanden ondergeschikt te maken aan de traditie.

Inleiding

Ontwerpprincipes en -thema's

Mijn werk heeft voor het merendeel bestaan uit het ontwerpen van stedenbouwkundige plannen voor nieuwe woonbuurten. Enkele keren maakte ik een ontwerp voor een bedrijven- of kantoren-terrein.

In het geval van het ontwerp van het bedrijven- en kantorenterrein Papendorp bij Utrecht was ik daarna wel twintig jaar betrokken bij de supervisie op de bouwplannen. Het werk aan de stadsvernieuwing en het Zuidplein in Rotterdam en het centrumgebied van Den Haag en de vernieuwing van de wijk Bos en Lommer in Amsterdam behoren tot de interessante uitzonderingen.

In mijn plattegronden voor woningbouwprojecten ben ik vanaf het project Wateringse Veld in Den Haag halverwege de jaren negentig een aantal principes blijven hanteren voor het ontwerpen van stratenpatronen en de verkavelingen binnen de bouwblokken. Als bouwblok vat ik op het door de straten begrensde gebied waarbinnen de kavels uitgegeven (verkocht, verpacht, verhuurd) worden om woningen op te bouwen. Ik probeer die principes hieronder samen te vatten.

Scheiding openbaar-privé

Ik ging uit van traditionele bouwblokken. In het ontwerp voor het stratenpatroon en de verkaveling binnen de bouwblokken wordt een voorkant van de woning – met hoofdentree – op de straat gericht. De achterzijde, de achtergevel en -tuin, de privékant, wordt juist beschut ten opzichte van die publieke ruimte. Dat gebeurt door achtertuinen tegen achtertuinen te plaatsen. Bij rijenwoningen vaak met een gemeenschappelijk achterpad ertussen om bergingen en tuin te kunnen bereiken.

Efficiënte opbouw van het stratenpatroon

De opbouw van het stratenpatroon wordt bepaald door de dieptemaat van het bouwblok. Het patroon wordt opgebouwd door vanaf de grenzen van het plangebied deze bouwblokmaat en de straatbreedtes naar het midden van het gebied uit te zetten. Waar de opbouw naar binnen met deze maat niet meer verder gaat kan in de centraal gelegen restruimte aanleiding gevonden worden voor de inrichting van plantsoenen,

pleinen of appartementengebouwen. Aan de grens van het plangebied kan van een halve bouwblokdiepte worden uitgegaan als het plangebied grenst aan water of agrarisch of onbegaanbaar landschap. De achtertuin is daar dan op georiënteerd.

Oriëntatie op de zon

De richting van de straten was voordat er sprake was van zonnepanelen met het oog op de zon in de achtertuin aanvankelijk noord-zuid. Sinds de vanzelfsprekendheid van zonnepanelen staat deze oriëntatie, vooral in het geval van rijenwoningen, ter discussie in verband met de ideale positie van de panelen op de daken.

De parallelle route

De mogelijkheid om voor langzaam verkeer binnen een buurt minstens twee routes te kunnen nemen vanaf welke woning dan ook naar de ontsluitingsplekken van de buurt. Als motief gebruikte ik naast de aardigheid van het kunnen maken van een ‘ommetje’ de kleinere kans in geval van een conflict met iemand in de buurt – of een uitgegane liefde – de betrokken persoon te ontmoeten.

Kavelmaten

Marktconforme woningkavels hebben, met wat marge, een voorgeschreven oppervlakte en breedte-diepteverhouding. De breedte en diepte van de kavel per woning zijn gebonden aan de prijs categorie van de woning. Ik was me ervan bewust dat een brede kavelmaat meer straatlengte, dus aanlegkosten van bestratingen en leidingwerk, met zich mee bracht.

Begrip voor de zittende bewoners en gebruikers in het plangebied

Voor de in en om het plangebied wonende mensen gaat hun omgeving onomkeerbaar veranderen als

de plannen uitgevoerd gaan worden. Ik probeerde al ontwerpend te onderzoeken hoe op redelijke bezwaren en ideeën kon worden ingegaan. Vaak levert dat naast het verzachten van de consequenties voor die bewoners ook op dat er onverwachte oplossingen in het plan verschijnen.

Aandacht voor bestaande elementen en structuren in de situatie en omgeving

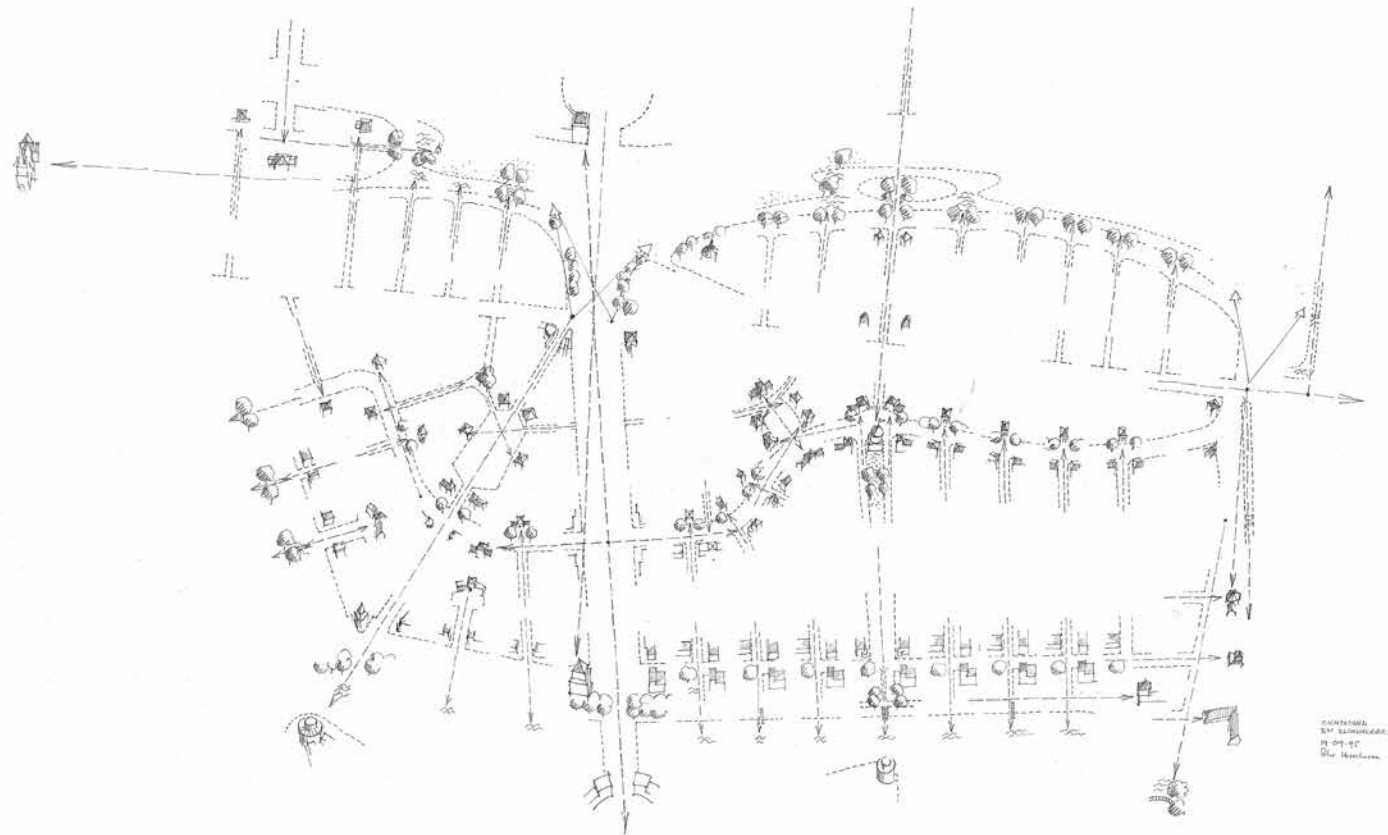
Dat kunnen zowel cultuur-historische elementen als patronen zijn: bestaande bebouwing, wegen, waterpartijen, bomen en bosschages. In het algemeen biedt ook de overzijde van de plangrens interessante voorwaarden om in het aansluitende ontwerpgebied rekening mee te houden.

Stedelijke kamers: ‘placemaking’

Ik streefde naar ‘placemaking’, het maken van plekken, openbare ruimtes die omsloten wordt door bebouwing: straten die aan de einden iets ingesnoerd worden, pleinen, plantsoenen en hofjes waarin ook poorten als toegang gebruikt worden. Ik noemde ze ook wel ‘stedelijke kamers’. De insnoeringen werken als coulissen. Waar je over de ruimte op uit kijkt functioneert als decor. Ik probeerde de inzichten van Gordon Cullen toe te passen. De boodschappen, beloften en verrassingen van de elkaar opvolgende ruimten ten gevolge van het ophouden of juist verder begeleiden van de doorzichten met behulp van zichtlijnen, bochten vernauwingen of poorten, torens, beeldende kunst, gevelarchitectuur en straatinrichting.⁴

Een gradiënt van privé naar publiek

Ik zag een stapsgewijze opbouw in ruimtes van privé naar openbaar van voordeur via voortuin of eigen ‘Delftse’ stoep, woonstraat of hof naar buurtplantsoen of -plein en vervolgens via buurtstraat naar het centrum van de buurt. Een voortzetting van de gradiënt in de privacy van toilet, badkamer, slaapkamer, woonkamer en de hal tot aan de voordeur.

De relatie tussen woonstraten, grotere ruimtes en natuur

Ik streefde ernaar iedere straat een relatie te geven met een ruimte met een andere positie en betekenis in voornoemde gradiënt: een plein, plantsoen, water en/of natuur. Ofwel: vanuit een comfortabele veilige woonsituatie uitkijken op 'avontuur'.

Gevels al bemiddelaars tussen binnen- en buitenwereld

Elementen in de voorgevel zijn voor de stedenbouw vol betekenis: ze bemiddelen tussen de privéwereld achter de gevel van de woning en de buitenwereld: erkers, entreepartijen en voordeur, luifels, raamopeningen met hun kozijnen, vensterbanken en raamindelingen, luiken, blinden, voordeur en luifel. Ook dakvormen, dakranden, dakkapellen en decoraties doen mee in het overbrengen van boodschappen van afweer of uitnodiging.

De relatie tussen architectuur en stedenbouw, accenten, poorten en torens

In het stratenpatroon en rond plantsoenen en pleinen schikte ik de bebouwing zodanig dat op straathoeken of delen van straatwanden meer aandacht van de architectuur gevraagd mocht worden. Dat kon in hoogte zijn maar ook in verbijzonderingen in de gevels en dakvormen. Door hun ligging krijgen deze accenten betekenis in het herkennen van plekken en het vinden van de weg door het plan. Ook poorten en hogere gebouwen of torens doen daarin mee.

Parkeren uit zicht

In de latere plannen ben ik ervoor gaan zorgen geparkeerde auto's uit het straatbeeld te houden door kleine afgeschermdde parkeerplaatsen te voegen tussen of achter de bebouwing binnen de bouwblokgrizen. Een aantal parkeerplekken

langs de straat blijft aanwezig om voldoende parkeergelegenheid te realiseren en bezoekers niet op een dwaalspoor te brengen.

Erfafschermingen

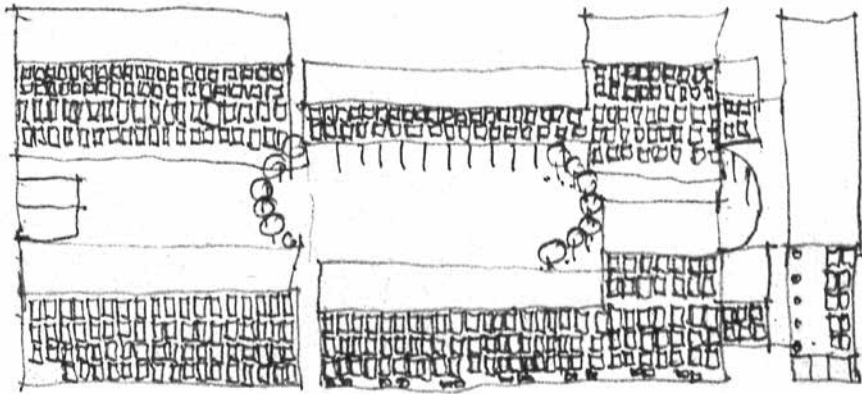
De overgang van privé naar openbaar vergde aandacht omdat de ontwikkelende partij en de architecten zich concentreerden op de woning en de gemeente zich met de inrichting van de openbare ruimte bezighield. Meestal pas nadat ik er meerder keren om vroeg kwamen op de bouwtekeningen erfafscheidingen te staan in de vorm van hagen, hekwerken, muren/muurtjes, hekwerken of 'Delftse stoepen'. Ik wilde de invulling daarvan niet aan de bewoners of verhuurders overlaten, omdat ik dat te vaak afbreuk zag doen aan het straatbeeld.

Bijzondere objecten, ornamenten en details in de openbare ruimte

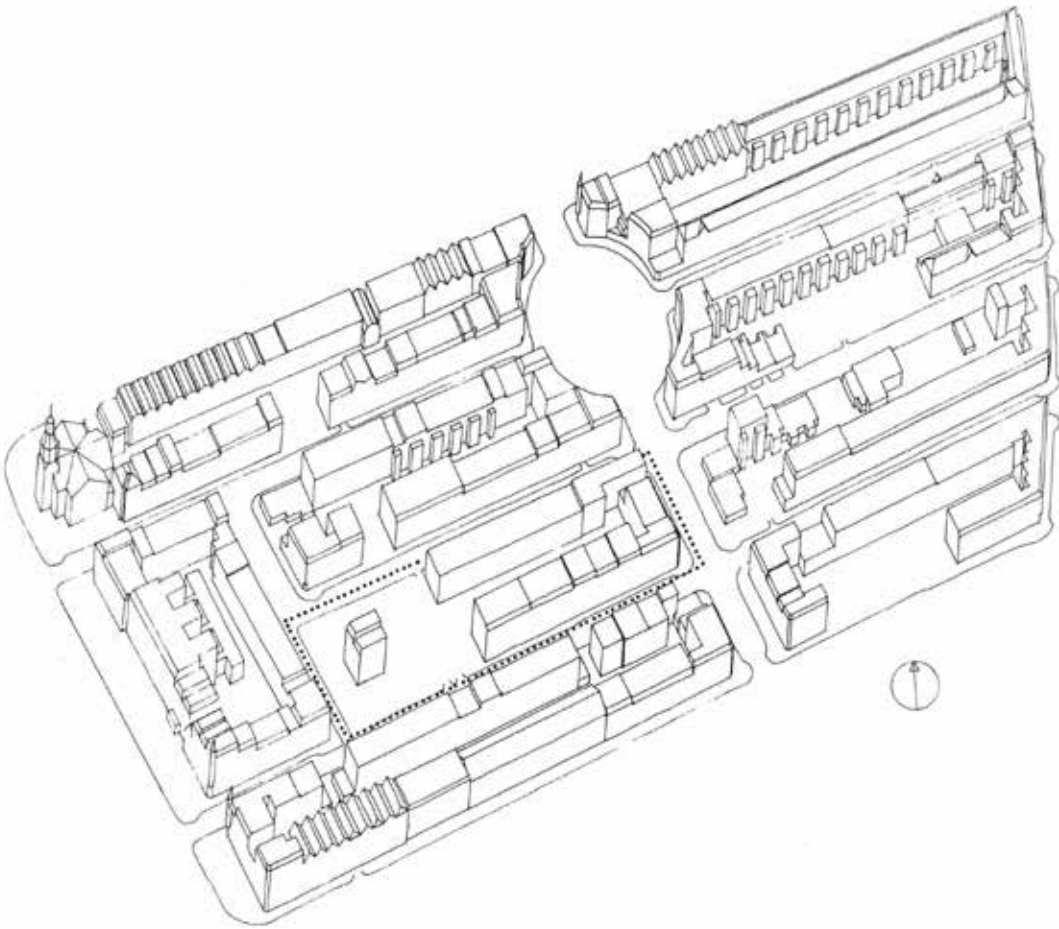
Bij de ontwikkeling van bouwplannen benadrukte ik de betekenis van ornamenten of beeldende kunst in de gevelwanden en de erfafscheidingen. In de inrichting van de openbare ruimte zag ik de plaatsing van follies, poorten, rozenprieëlen en beeldende kunst, soms in combinatie met elkaar, als waardevolle elementen in de waardering van die ruimte. Ik deed vaak voorstellen om van bruggen en oeverelementen – vlonders en kadewerken – bijzondere objecten te maken.

4.

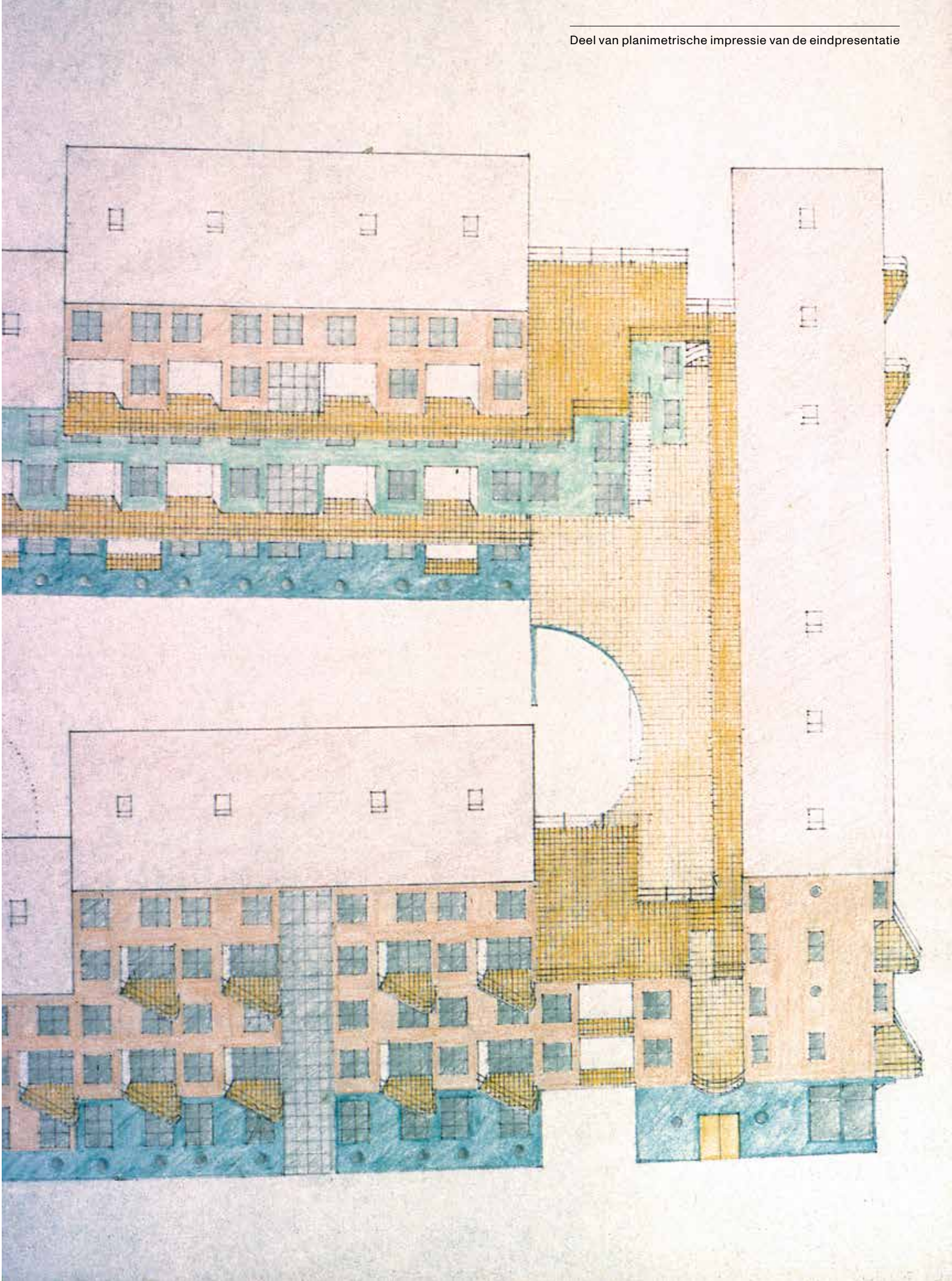
Een eyeopener was het boekje *The Concise Townscape* van Gordon Cullen (Architectural Press, 1961). Daarin geeft hij o.a. met het begrip 'serial vision' de effecten aan van de architectuur van detail tot bouwvolume en -vorm op de perceptie van de toeschouwer, in het bijzonder als die zich over een route door de stad of het landschap beweegt.

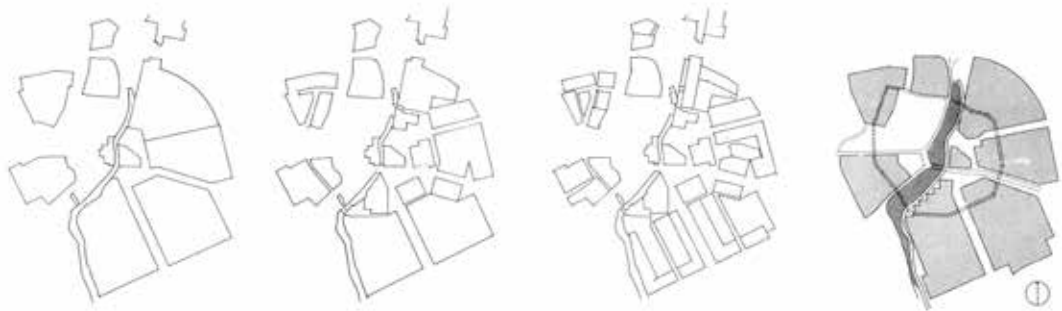

Planimetrische schets

Plangebied in planimetrische projectie

Bestaande structuur buurten en bouwblokken

Aanwezige woningen in de wijk

Overzicht van de verdichtingsplannen

Stedenbouwkundige studie naar verdichtingsmogelijkheden
De bestaande situatie bestond uit een ruim opgezette wijk plan uit de jaren '50, waarin nog gedeelten van oude dijken met wat oude dijkbebouwing resteerden. Om het voorzieningenniveau, in het bijzonder de verspreide kleine winkelcentra, in stand te houden werd door de deelgemeente gezocht naar ruimte voor meer woningen. De restanten van de door de wijk slingerende oude Kerkedijk en Hordijk werden ontzien in het verdichtingsplan.

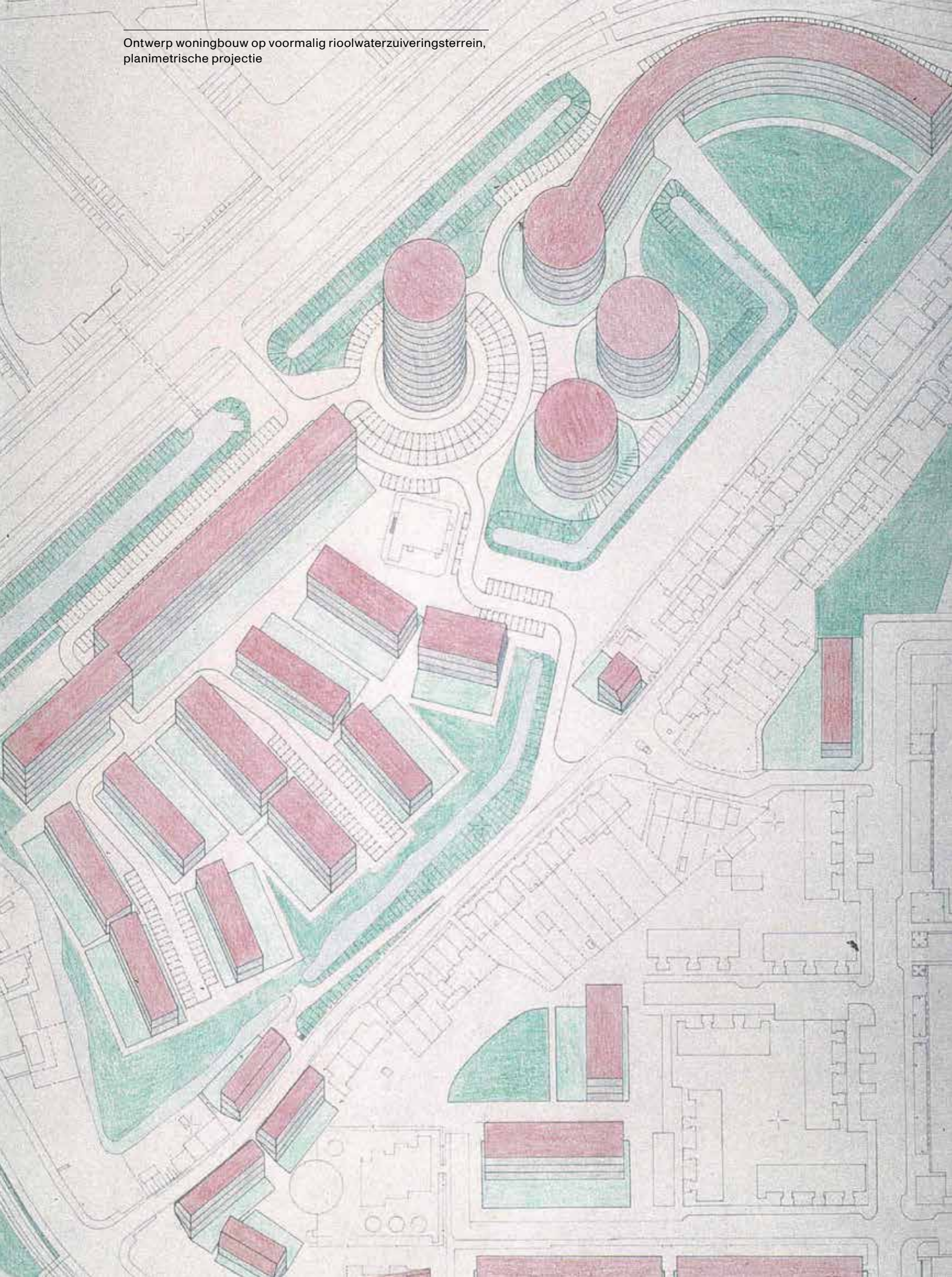
De extra ruimte voor woningen ruimte werd hoofdzakelijk gevonden door:

- enkele bestaande brede tweebaanswegen te versmallen tot één baan en de vrijgekomen baan met groenstroken tot bouwlocatie te bestemmen;
- door een uit bedrijf genomen rioolwaterzuiverings-installatie te reserveren voor bebouwing;

— verspreid op kleine schaal weinig aansprekende en weinig gebruikte openbare groenlocaties te benutten voor bebouwing.

Onderdeel van het bebouwingsplan op het terrein van de rioolwaterzuivering was het voorstel om de fundering van de voormalige zuiveringsbakken te gebruiken als fundament voor nieuw op te richten kleine ronde appartemententorens. Over de mogelijkheden daarvan vond contact plaats met Wytze Patijn, toen werkzaam als architect bij de Dienst Volkshuisvesting van de gemeente. Ik kende hem goed uit de studietijd en hij zou ook bij mijn bemoeienis met de Kiefhoek betrokken worden. Ook tijdens mijn werktijd in Den Haag daarna kwam de samenwerking met Wytze Patijn nog een aantal keren voor.

Ontwerp woningbouw op voormalig rioolwaterzuiveringsterrein, planimetrische projectie

1988–1996 Dienst SOGZ/REO Den Haag

1996–2013 Bureau Wissing

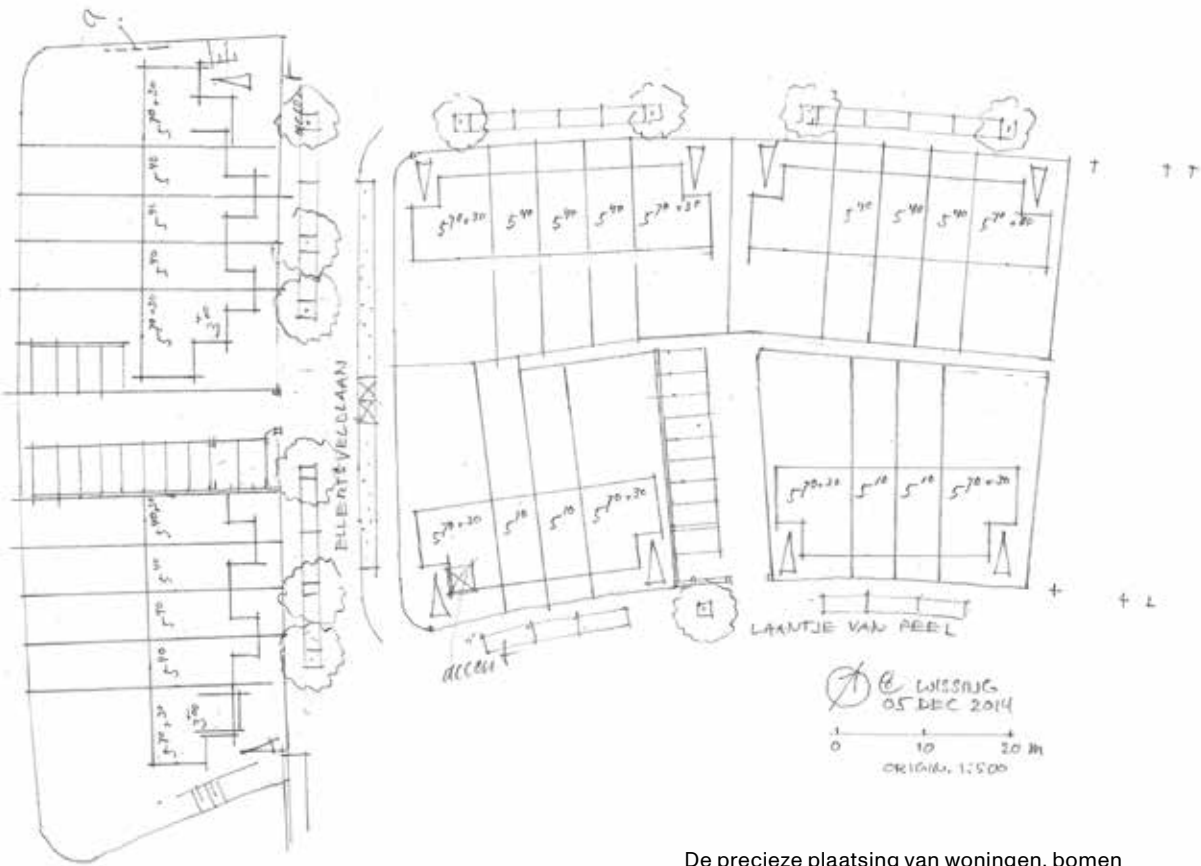
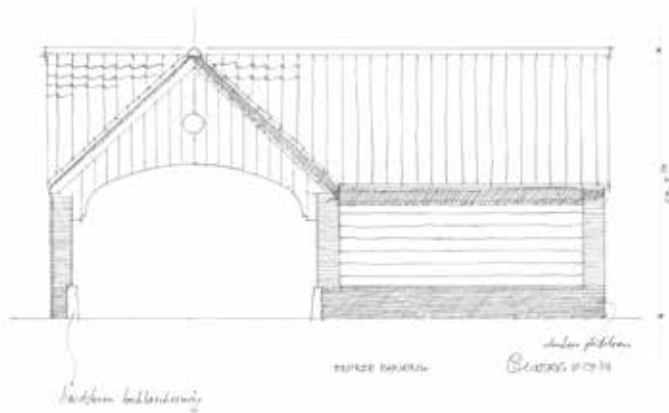
Ontwikkelingen in de planstructuur

Links een impressie van een singel, rechts van de hoofdontsluitingsweg bij avondlicht

Poortgebouwtje voor een verscholen parkeerterrein

De precieze plaatsing van woningen, bomen en parkeerplaatsen in een bouwphase

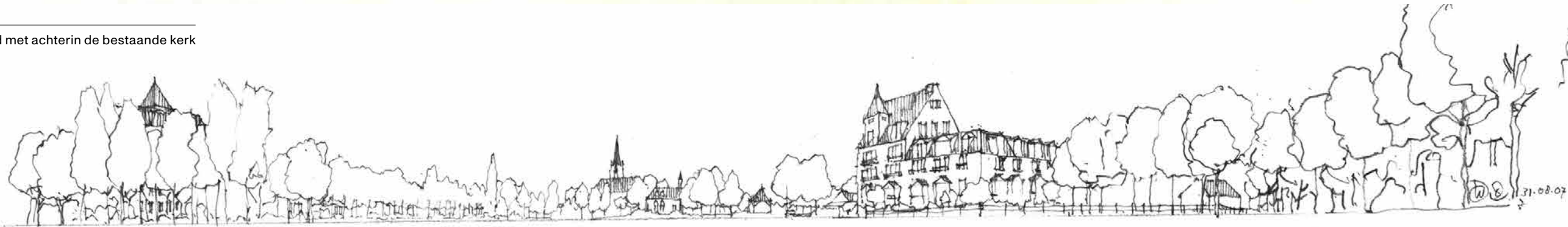

Sfeerbeeld van het zuidelijke deel van de buurt

Sfeerimpressie van de totale dorpsuitbreiding

Beeld over het veld met achterin de bestaande kerk

Digitale plantekening in luchtfoto

Stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan: in ontwikkeling
Een plan in opdracht van de VOF Naarden-BORgronden en de andere grondeigenaren, Synchroon en Dura Vermeer, voor het gebied 'De BORgronden' tussen de rijksweg A1 en een bestaande woonbuurt, het Componisten-kwartier. In het noorden grenst het gebied aan de historische Huizerstraatweg.

Een 17e-eeuwse buitenplaats 'Kommerrust' is in de 18e eeuw afgebroken bij de afgraving van het gebied ten behoeve van een overzichtelijk schootsveld voor de vesting Naarden. Het zand werd via 'zanderijvaarten' afgevoerd en gebruikt voor de uitbreiding van Amsterdam. Het gebied werd tot voor kort in beslag genomen door kwekerijen (Bor was in de 20e eeuw zo'n kweker.) Restanten van de zanderijvaarten zijn nog aanwezig. Eén ervan scheidt het plangebied van het Componistenkwartier en daarboven gelegen sportvelden.

De planstructuur werd in hoofdzaak bepaald door:

- de langgerekte vorm van het gebied en het niet belasten van het Componistenkwartier met autoverkeer;
- de lage dichtheid van woningbouw en veel groen direct tegenover het Componistenkwartier;
- de geluidwering door een lange wand van woningen parallel aan de A1;
- de opwaardering van de Zanderijvaarten in het gebied;
- de keuze voor een autoluwe verblijfs sfeer temidden van groen en water;
- het beperken van geparkeerde auto's in het straatbeeld binnen de buurt;
- de gunstige oriëntatie van achtertuinen en dakoppervlak op de zon;
- de verwijzingen naar de historische buitenplaats Kommerrust.

Structuurschets

Deze punten hebben geleid tot een verdeelweg voor autoverkeer langs de dichtbebouwde rand van de buurt, parallel aan de snelweg. Een tweede lange laan in de buurt – de 'Laan van Kommerrust' – vormt een schilderachtige route en maakt deel uit van rustige verblijfs- en wandelmogelijkheden. Hier wordt een wandelsnelheid voor auto's nagestreefd. De meanderende laan biedt uitzichten op plantsoenen, water en beeldbepalende architectuur.

De architectonische ensembles rond plantsoenen en singels binnen de structuur van de zanderijvaarten bieden een scala aan verschillende verblijfgebieden met speelgelegenheid. Er kunnen vele 'ommetjes' worden gemaakt die deze plekken passeren.

Het plan omvatte in de eerste versie 380 woningen en later, om meer sociale woningbouw te kunnen realiseren, 425 woningen. In het bijbehorende Beeldkwaliteitsplan werd een overwegend nieuw-traditionele architectuur nagestreefd. De Laan van Kommerrust passeert onder andere drie woongebouwen die in hun architectuur verwijzen naar de voormalige buitenplaats Kommerrust: een landhuis, een koetshuis en een orangerie. De wand van geluidwerende woningen – oplopend in hoogte vanwege de hoogteligging van de snelweg – wordt gesuggereerd in een architectuur die doet denken aan arsenaal-gebouwen. Daarmee wordt ook een relatie gelegd met de nabije Vesting Naarden.

Plaatsbepaling van beeldende kunst maakt deel uit van het Stedenbouwkundig plan. Daar horen onder andere de poorten in de geluidwerende wand bij.

Deze terugblik maakte ik in de eerste plaats voor mezelf, als samenvatting van een periode waaraan ik met plezier terugdenk. Het was bovendien een manier om mijn archief op te kunnen ruimen zonder dat al het werk definitief verloren zou gaan. Al schrijvend leek ik me onwillekeurig te richten op eventuele geïnteresseerden, misschien ontwerpers tijdens hun studie of beginnende praktijk, of vakgenoten, vrienden en kennissen uit de beroepspraktijk die dezelfde periode hebben meegemaakt.

Het getoonde vertegenwoordigt een praktijk van het ontwerpwerk in de stedenbouw waarin nog met de hand geschetst en getekend werd.

Het boek toont daarom niet alleen finale presentatietekeningen, maar ook het al tekenend onderzoeken en beantwoorden van de uiteenlopende vragen die werden gesteld bij het inrichten van een buurt of wijk. Het puzzelen op straatpatronen, op verkavelingen en op de plek daarbinnen van waterpartijen, groenaanleg, verkeer, leidingtracés, bouwvolumes en architectuur. Het fantaseren, schikken, schuiven, meten en rekenen.

Een blik in het boek zal verraden dat ik dicht bij de architectuur bleef. De tekeningen laten zien welke aspecten in de samenhang van stedenbouw en architectuur in mijn ogen een aantrekkelijke openbare ruimte maken. En hoe ik daarbij een romantische en soms nostalgische invalshoek koos.

ISBN 9789083665603

9 789083 665603